

ediderat), sed quod post primum, hoc secundum deinceps patratorem, quam narrat Matthæus, in Cana sit factum. » Dicit hoc Joannes, ut indicet copiam miraculorum a Christo in Galilea. Joanne hic recensitum contigisse.

CAPUT QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Christus primo, ad Probaticam piscinam sanat egrum per 38 annos. Secundo, vers. 16, Judæi cohortantibus, quod eum die sabbati sanasset, respondet se omnia sua simul cum Patre operari, q. d. in Patris auctoritate, in ope et robore, sabbato egrum sanasse. Tertio, vers. 20, asserit se cum Patre mortuos vivificare, et a Patre constitutum esse judicem omnium. Quarto, vers. 33, tribus testimoniis probat se esse Messiam: primo, testimonio Joannis Baptistæ; secundo, testimonio propriorum operum et miraculorum; tertio, testimonio Moysi.

1. Post hæc erat dies festus Judæorum, et ascendit Jesus Hierosolymam. 2. Est autem Hierosolymis Probatica piscina, quæ cognominatur hebraice Bethesda, quinque porticus habens. 3. In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum. 4. Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam; et movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motum aquæ, sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate. 5. Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua. 6. Hunc cum vidisset Jesus jacentem, et cognovisset quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? 7. Respondit ei languidus: Domine, non habeo, ut, cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam; dum venio enim ego, alius ante me descendit. 8. Dicit ei Jesus: Surge, tolle grabatum tuum, et ambula. 9. Et statim sanus factus est homo ille; et sustulit grabatum suum, et ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo. 10. Dicebant ergo Judæi illi qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. 11. Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, et ambula. 12. Interrogaverunt ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, et ambula? 13. Is autem, qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Jesus enim declinavit a turba constituta in loco. 14. Postea invenit eum Jesus in templo, et dixit illi: Ecce sanus factus es; jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. 15. Abiit ille homo, et nuntiavit Judæis quia Jesus esset, qui fecit eum sanum. 16. Propterea persequebantur Judæi Jesum, quia hæc faciebat in sabbato. 17. Jesus autem respondit eis: Pater meus usque modo operatur, et ego operor. 18. Propterea ergo magis quærebant eum Judæi interficere; quia non solum solvebat sabbatum, sed et patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit itaque Jesus, et dixit eis: 19. Amen, amen dico vobis: non potest Filius a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem; quæcumque enim ille fecerit, hæc et Filius similiter facit. 20. Pater enim diligit Filium, et omnia demonstrat ei quæ ipse facit, et majora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini. 21. Sicut enim Pater suscitavit mortuos, et vivificavit; sic et Filius, quos vult, vivificat. 22. Neque enim Pater judicat quemquam; sed omne iudicium dedit Filio, 23. ut omnes honorificent Patrem qui misit illum. 24. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam æternam, et in iudicium non venit, sed transit a morte in vitam. 25. Amen, amen dico vobis, quia venit hora, et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei; et qui audierint, vivent. 26. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso; sic dedit et Filio habere

vitam in semetipso: 27. Et potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est, 28. Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei: 29. et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii. 30. Non possum ego a me ipso facere quidquam. Sicut audio, iudico, et iudicium meum iustum est; quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. 31. Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum. 32. Alius est qui testimonium perhibet de me; et scio quia verum est testimonium quod perhibet de me. 33. Vos misistis ad Joannem; et testimonium perhibuit veritati. 34. Ego autem non ab homine testimonium accipio; sed hæc dico, ut vos salvii sitis. 35. Ille erat lucerna ardens et lucens. Vos autem voluistis ad eam exultare in luce ejus. 36. Ego autem habeo testimonium majus Joanne. Opera enim quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea; ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me; 37. et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me; neque vocem ejus unquam audistis, neque speciem ejus vidistis; 38. et verbum ejus non habetis in vobis manens; quia quem misit ille, huic vos non creditis. 39. Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere; et illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me: 40. et non vultis venire ad me ut vitam habeatis. 41. Claritatem ab hominibus non accipio. 42. Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis. 43. Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis me; si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. 44. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis; et gloriam, quæ a solo Deo est, non quaeritis? 45. Nolite putare quia ego accusaturus sum vos apud Patrem, est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis. 46. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi: de me enim ille scripsit. 47. Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis crederetis?

4. POST HÆC ERAT DIES FESTUS JUDÆORUM, ET ASCENDIT JESUS HIÉROSOLYMAN. — Nota: Joannes hic multa Christi in Galilea gesta omittit; scilicet plurima miracula, vocationem Apostolorum, sermonem Christi in monte et cætera quæ narrat Matthæus a cap. iv usque ad xii; nam quod cap. xii narrat Matthæus de discipulis Christi eventibus episcopi, contigit post sequens festum, uti hoc patet. In Jansenius, Toletus, Franciscus Lucas et alii.

DIES FESTUS. — S. Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, Euthymius et Maldonatus, putant fuisse Pentecosten. Mellius S. Irenæus, lib. II, cap. xxxix; Rupertus, Jansenius, Toletus et Franciscus Lucas censent fuisse Pascha, idque probatur primo, quia, cap. iv, vers. 33, dixit Jesus adhuc quatuor menses restare usque ad messum; ergo tunc necdum erat Pascha, sed festum grande primo futurum erat Pascha: igitur illud hic intelligitur; nam in Judæa messis fit inter Pascha et Pentecosten.

Secundo, quia Pascha erat festum festorum. Ergo cum absolute dicitur: « Erat dies festus, » intelligit Pascha; hoc enim per antonomasiam et hoc modo vocatur festum.

Tertio, quia Christus post baptismum suum tres annos cum dimidio prædicavit, ut habet communis Doctorum sententia: hinc oportet in Evan-

gelis quatuor inveniri Paschata hujus temporis, sive horum trium annorum cum medio: primum Pascha expressit Joannes, ii, 13; secundum hic; tertium, cap. vi, 4; quartum paulo ante mortem, cap. xix, 14: alioqui si hic dies festus non fuit Pascha, tria dumtaxat Christi Paschata ex Joanne colligere poteris.

Quarto, quia, ut paulo ante dixi, Christus non potuit tam multa gerere a Pascha usque ad Pentecosten, quod est spatium septem hebdomadarum dumtaxat, omnia scilicet quæ narravit Joannes a cap. ii, 30, huc usque, et Matthæus a cap. iv usque ad cap. xii, ergo antequam illa gesta sunt, scilicet a Januario usque ad Pascha.

Hic igitur finiuntur gesta primi anni predicationis Christi et trium mensium, qui a die 6 Januarii, quo ipse a Joanne baptizatus est, fluxere usque ad Pascha, quod in Nisan, sive in martio celebrabant. Finiuntur ergo hic acta Christi a baptismo usque ad secundum Pascha. Vide Chronotaxin quam Evangelis preposui.

2. EST AUTEM HIÉROSOLYMAN PROBATHICA PISCINA, VERS. 2. QUÆ COGNOMINATUR HEBRAICE BETHSAIDA, QUINQUE PORTICUS HABENS. — « Probatica, » græca est vox, idem significans quod pecunaria vel ovina, a probatio enim est ovis. Ita dicta fuit hæc piscina, tum quia erat juxta portam adjacentem templo, per quam scilicet greges ovium introducebantur immolandi

in templo, de qua lib. II *Esdra*, cap. iii, vers. 1 et 32; tum quia in illa oves quotidie mane et vespere Deo sacrificando congregabantur et ablucebant. Ita Theophylactus, Beda, Jansenius et S. Hieronymus in *Lois Hebr.*

PISCINA, — puta stagnum aquarum, quod pisces continebat, aut certe confinare poterat, etiamsi actu non contineret. Unde Græce *κλιμακτηρα*, id est natoria, dicitur, quod in ea pisces, quin et homines, natere possent, etiamsi actu non naterent. Ita S. Augustinus, *tract.* 20. Piscinam hanc extruxit Salomon pro ministerio templi: unde a Josepho, lib. VI *Belli*, cap. vi: «Stagnum Salomonis» nuncupatur; in eo enim Nathineus lavabant victimas quas tradebant sacerdotibus in templo offerendas. Originem hujus piscinæ, ex vetusto codice manuscriptorum, miram recenset Genebrardus, in fine lib. I *Chronol.*, edition. Paris. factæ a Sebastiano Nivello, anno Christi 1600, pag. 174, scilicet eo die quo conceptus est Christus, ingenti terræ motu concussum fuit templum, illoque fonte hunc et cetera erupisse, arcana virtute proditum, ut scabie pecudum elota etiam morbidos quoslibet ibidem ablutos sanaret; atque illum exaruisse, cum ex cedro, palma et oliva ibidem reperitis, **CRUX** fabricata est, in qua crucifixus fuit Christus. Verum hoc fabulosa videntur, et rabbinum olent; Rabbinum enim fabulosi sunt, et fabularum architecti. Minus improbabile est quod ait id Genebrardus in *Notis Chronolog.*, Beda in cap. II *Esdra*, et ex iis Serarius, in lib. II *Machab.* cap. I, Quæst. XIV, scilicet probaticam piscinam esse locum illum, in quo Jeremias abscondit ignem sacrum templi, quem post reditum et Babylone requirentes Judæi, pro igne invenerunt aquam crassam, que a Nehemia effusa in lapides templi rursus versa est in ignem; ideoque rex Persarum, Darius Hystaspis, vel ejus nepos Artaxerxes, eo loco, ut ait S. Ambrosius, lib. I *Offic.*, cap. XIV, fecit templum, Græce *τερον*, id est sacrum, scilicet ædificium, quale erat hæc piscina, eamque suis porticibus circumsepsit, ut habet Græcus, lib. II *Machab.* cap. I, vers. 24. Verum hæc piscina Nehemia fuit antiquior, et a Salomone ad loticam pecudum templi erecta; unde et opus Salomonium a Josepho vocatur, ut dixi; nisi quis dicat piscinam prius quidem fuisse, sed eo tempore quo Jeremias in ea ignem sacrum abscondit, et Nehemias aquam crassam in eo inventam rursus in ignem convertit, accepisse hoc donum curandi quoslibet morbos a Deo; ideoque porticibus, columnis aliisque fabricis a rege Persarum auctam et illustratam fuisse. Verum hæc incerta sunt, nec a quopiam veterum tradita. Nonnulli Græci codices pro piscina habent *πυλα*, id est porta; sed S. Chrysostomus, Theophylactus, Cyrillus, Enthymsus, S. Hieronymus et alii passim legunt *κλιμακτηρα*, id est natoria piscina, sive stagnum. Syrus verit, **Baptisterium**, id est lavacrum.

Probatum est quod non ovis fabulosa.

BETHSAIDA. — Ita legunt codices Romani, et ex Græcis S. Chrysostomus et Cyrillus, illoque apposite; «Bethsaida» enim Hebr. idem est quod *domus*, id est locus (Hebræi enim omnem locum vocant *domum*) venationis, sive piscationis: *בית* beth enim est domus, *ציד* tsaid est venatio; hic erat piscium, hoc est, piscatio in piscina. Et hoc significat Græcum *κλιμακτηρα*, id est natoria, in qua scilicet pisces natere solent, vel possunt; *κλιμακτηρα* enim est natere. Codices vero Græci habent *βηθσαιδα*. Unde S. Hieronymus, in *Lois Hebr.* legit *Bethesda*, id est. Jomus effusionis (*ביתן* esda enim est effusio, a Chald. *NTD* sola, id est effudit), quod in illam aquæ pluvie et lacus, aquæ alie ex aqueductibus effunderentur. Porro, Syrus legit *beth-chesda*, id est domus misericordie (Hebr. enim *כסד* *chesed* est misericordia), eo quod Deus misericordiam suam ibidem declararet in miseros agros, quos sanabat, sive quod viri probi pauperes ægros ibidem jacentes, suis elemosynis sublevarent (1). Porro, Arabicus habet, *qua vocatur hebraice Bethsaida, cujus interpretatio est piscina ovium*, in qua scilicet, non pisces, sed oves ablutas venabantur et capiebant, ad offerendum eas in templo.

QUINQUE PORTICUS HABENS. — Porticus sunt loca superne tecta, inferne aperta ad ambulandum, item ad decumbendum vel quiescendum, ut scilicet ægri in iis quiescerent, tunc a pluvia aquæ ac aestu solis, indeque in piscinam vicinam illico exirent, dum angelus ejus aquam commovebat. Unde sequitur:

3. IN HIS JACEBAT MULTITUDO MAGNA LANGUENTUM (Græce *αλωεσμενοι*, id est ægrotantium) **CECUM, CLAUDORUM, ARIDORUM** (quibus manus, brachium, pes, vel alia pars corporis exaruerat, ut esset vitæ motusque expertus et ad usum ineptus) **EXPECTANTUM AQUE MOTUM**. — Nonnus: «Semper spectantes saltum exaltatæ et mote aque, ut in aqua omnia sanante dissiparent molestum morbum, gnari illic esse effugium omnium morborum, etsi incurabiliu scientiis humanis.»

Topologie Beda: Cæci, aut, sunt scientie humane carentes; claudi, qui ad ea que vident implenda vires non habent; aridi sunt ii qui dilectionis superæ pinguedine carent: hos solus sanare potest Christus vi gratiæ suæ.

4. ANGELUS AUTEM DOMINI DESCENDERAT AQUAM ET QUI PRIOR DESCENDERAT IN PISCINAM POST MOTIONEM AQUE, SANUS FIEBAT A QUACUMQUE DETINEBATUR INFIRMITATE. — «Angelus,» sive Raphael, sive quis alius. Raphael enim, quia præest mandendis corporibus, vocatur *Raphael*, id est medicina, vel medicus Dei. Unde Tobiam a cæcitate curavit.

SECUNDUM TEMPUS, — id est certo quodam tempore

(1) Hoc etymon Bethsaida, ex *ביתן* domus et *ציד* piscatio haud jubio præferendum est.

pore a Deo vel ab angelo destinato, sed hominibus incognito. Unde non videtur solidum, quod ait Cyrillus et Tertullianus, lib. *De Baptismo*, semel in anno duntaxat, scilicet in Pentecoste angelum in piscinam descendisse: sic enim non decubissent juxta eam ægri, sed domi suæ, indeque instante Pentecoste piscinam adissent. Unde Euthymius: «Dicens, ait, statuto tempore, docuit quod non semper fiebat miraculum, sed certis temporibus, hominibus quidem incognitis, verum frequenter, ut opinor, in anno; propter hoc siquidem decumbentibus in porticibus multitudine magna languentium.»

MOVEBATUR AQUA. — Græce *τράποναι τὸ ὕδωρ*, id est turbabat aquam. Ita Syrus; Arabicus, *movebat aquam*. «Motus sonus, adesse angelos ad sanctificandam aquam significabat,» ait Cyrillus; «Ut esset indicium, quia descenderat angelus, movebatur aqua,» ait S. Amaliosus, lib. *De his qui induuntur myster.*, cap. iv.

ET QUI PRIOR DESCENDERAT IN PISCINAM AQUE, SANUS FIEBAT, — ut ostenderet quid valeat labor et diligentia, quamque ad Dei beneficia captanda, celeres et agiles esse debeamus. Hinc ad manna colligendum oportebat surgere in aurora; nam orio sole liquescebat, «ut notum esset omnibus, quoniam oportet prævenire solem ad benedictionem tuam, et ad ortum lucis te adorare,» ait Sapient., cap. vi, 28. Vide ibi dicta. Deus enim sua dona vigilantibus et sedulis offert, non tardis et dormitantibus. Sic in stadio ille solus, qui aliis omnibus præcurrit, accipit bravium, I *Corinth.* cap. ix, 24. Julius Cæsar in bellis plurimum valere celeritatem assererat, ac per illam se tot et tanta perfecisse. Unde illud ejus dictum: «Veni, vidi, vici,» teste Plutarcho in *Apophth. Roman.*

Queres, cur post motionem, vel, ut Græce est, turbationem aque sanabatur is solus qui prior in aquam descendebat? Respondeo: Causa literalis fuit, ut significaretur hanc vim sanandi non provenire ab aquæ natura, sed a motione angeli et a jussu Dei. Porro, motio hæc angeli non imprimebat vim aliquam, vel qualitatem physicam, ad sanandum quoslibet morbos; hanc enim nec angelus poterat efficere, nec aqua recipere: motio hæc ergo tantum signum erat virtutis, preparationis et actionis divinæ, que ægrum illum sanatura erat, qui prior diligentia sua se movisset et in aquam descendisset, ibique Dei beneficium et miraculum, illi quasi occurrendo, primus excepisset. Motio hæc ergo erat invitatio ægrotum, ad captandam sanitatem in aqua mota. Motio enim angeli excitabat omnes ægros ad se movendum, ut alter alterum præveniret, essetque primus in aquam descendens, qua in re magna erat omnium festinatio et turbatio.

Apposite vero hoc signum motionis usurpavit angelus, quia virtus aquæ dum movetur, acuius fitque efficacis et vivida. Vita enim in motu

consistit; mors in quiete et torpore: hinc aquæ vivæ vocatur solidum, quod sunt fontium et fluminum; mortuæ vero quantant et stagnant, uti sunt lacuum et piscinarum. Adde, instantem sanitatē, solet æger turbari; confiligi enim natura cum morbo, donec illum supervires exeret et vomit.

Topologica causa fuit, ut significaretur peccatorem, cum a Deo convertitur et sanatur, prius solere in conscientia variis motibus timoris, pudoris, spei agitari et turbari; hisce enim Deus eum ad penitentiam et contritionem commovet, ut per eam sanetur, uti docet Concilium Tridentinum.

Allegorica causa fuit, ut significaretur Christus in aquis passionum agitantibus et turbandis, per eas nobis sanitatem omnem spiritalem et corporalem meruit et impetravit: de quo mox plura.

A QUACUMQUE DETINEBATUR INFIRMITATE. — Hinc patet hanc piscinam sanandi vim non fuisse a victimis in ea ablutis, nec a lignis in fundo jacentibus, ex quibus crux Christi sit fabricata, ut aliqui voluere, sed fuisse supernaturalem et miraculosam; nimirum voluit Deus hoc beneficium publico populo fideliter exhibere, sub tempus Christi (nam ante Christum, in veteri Testamento nulla ejus fit mentio), ut Christus ægrum ibidem sanans, ostenderet se esse Deum, qui vim hanc piscinæ dedisset, ideoque sine illa ægrum curare poterat. Quare videtur donum hoc Deus ab ingratis Judæis abstulisse, cum ipsi Christum occiderunt; nam nulla deinceps ejus extat memoria. Unde Tertullianus, lib. *Contra Judæos*, cap. xii: «Piscina Bethsaida, ait, usque ad adventum Christi curando in valetudines ab Israel, desit a beneficiis deinde ex perseverantia furoris.»

Allegorice: voluit Deus ut piscina hæc esset index Passionis Christi ejusque baptismi. Sicut enim angelus descendebat in aquam; sic Christus descendit ad Passionem et tormenta, hisque quasi aquis immersus fuit et obrutus: unde sicut piscina rubebat sanguine victimarum, que in ea ablucebant; sic Christus suo sanguine fuit rubundus et crucifixus, *Isaia* LXIII, 2, ut ejus merito baptismum (unde Syrus pro *piscina* verit, *baptisterium*) insrueret, quo fideles aquis abluti; ab omni infirmitate spiritali curarentur. Ita Tertullianus, lib. *De Baptismo* cap. v; S. Ambrosius, lib. I *De Spiritu Sancto*, cap. vii, et S. Chrysostomus hic, quem audi: «Siquidem cum vellet Deus appropinquantis baptismatis fidem nos erudire, non solum pollutiones, sed etiam morbos per aquam expulit: propiores enim veritati imaginis aque figure, illustiores fuerunt quam veteritiores,» etc. Et Augustinus: «Descendere in aquam turbatam, inquit, hoc est, humiliter credere in Domini passionem. Ibi sanabatur unus, significans unitatem: postea quisquis veniret, non

sanabatur, quia quisquis preter unitatem fuerit, sanari non poterit.

5. ERAT AUTEM QUIDAM HOMO IBI, TRIGINTA ET OCTO ANNOS HABENS IN INFIRMITATE. — GRECO *ἄραβος*, id est in morbo, in aegritudine; Arabicus, erat autem ibi vir infirmus per triginta octo annos; Syrus, qui trigessimum octavum annum agebat in mala valetudine. Infirmitatem hanc fuisse paralyticam asserit S. Chrysostomus, Euthymius et Leon- tium hic, ac S. Atabrosius, lib. II *De Sacram.*, cap. I, ideoque allegorice gossisse typum generis hu- mani, quod a lapsu Adæ, per quingue annorum milia, plurimis infirmitatibus corporis et animæ assidue affligitur.

Tropologie: paralyticus hic representat quem- libet in peccandi consuetudine inveteratum, ideo- que suo vitio et habitu languidum, et ad omne bonum invalidum. Sicut enim paralysis dissolvit membrorum nexum et firmitatem, sic et consue- tudo peccandi vires animæ enervat; luxat et dis- solvit, ut ab ea resurgere illique resistere ne- queant, nisi potenti Dei gratia erigantur et robo- rentur. Hinc patet paralyticum hanc naturaliter curari inanebilem, nec illa arte per 38 annos curari potuisse, ideoque eam præ ceteris lan- guentium morbis sibi curandam sumpsit Chris- tus, ut immensam suam potentiam, æque ac misericordiam in illa ostenderet. Sicut archiatri medicæ præstantes infirmos gravissime ægro- tantes, qui ab aliis curari nequiverunt, sibi cura- dos assunt, ut in eis artis sue excellentiam ostendant. Qua de causa Christus Paulum in spi- ritu gravissimo infidelitatis morbo laborantem, præ aliis Judæis incredulis et impiis sibi sanan- dum deposcivit, ut ipse docet initio epistolæ I ad *Timoth.* Vide ibi dicta: «Magnus, ait S. Augustinus, de celo descendit medicus, quia magnus in terra jacebat ægrotus.» Symbola numeri 38 vide quod S. Augustinum hic, *tract. 17*, ubi inter cætera ait, eum esse symbolum infirmitatis, sicut qua- dragenarius symbolum est sanitatis et perfectio- nis. «Si ergo, ait, quadragenarius numerus ha- bet perfectionem legis, et lex non impletur nisi in gemino precepto charitatis; quid miraris quia languebat, qui ad quadraginta, duo minus habebat?» deerat enim duplex dilectio, Dei scilicet et proximi.

6. HUNC CUM VIDISSET JESUS JACENTEM, ET COGNO- VISSET (tum ex ipso infirmo allisque astantibus, tum ex scientia sua divina anime suæ a Deo infuse) QUIA JAM MULTUM TEMPUS HABERET (infirmi- tatis et aegritudinis), DICIT EI: VIS SANUS FIERI? — Sciebat Christus omnino eum cupere sanari, quaerit tamen id ipsum ex eo, primo, ut colloquio, indeque sanctionis præbeat occasionem et initium; quia in re insignem suam clementiam ostendit, qui ab ægro non rogatus eum prevenit, et sanare sata- git. «Magnum, ait Cyrillus, misericordie Christi est argumentum, non expectare semper laboran- tum preces, sed sua misericordia prevenire.»

Secundo, ut desiderium sanitatis in ægro exot- faret, ac spem opis sibi a Christo afferende. Hæc enim erat congrua dispositio ad recipiendam san- itatem.

Tertio, ut in eo attentionem ad instans sanati- onis miraculum auerret; ut scilicet ægrotum faceret attentum ad dicta et facta Christi, ex hisque certo cognosceret se non a piscina, nec a medicina, sed a solo Christo, qui omnem pis- cine et medicinæ vim superat, curatum esse, ideoque in eum quasi Prophetam ac Messiam crederet, veniamque peccatorum penitens pete- ret et impetraret. Hinc juxta piscinam sanati- onem eum sanavit, sed sine tactu piscine, ut ostende- ret se esse illum qui piscine hanc vim dedisset, ideoque sine piscina, solo verbo posset sanare; ac consequenter se esse omnipotentem, ac Deum verum.

7. RESPONDIT EI LANGUIDUS: DOMINE, HOMINEM NON HABEO, ET, CUM TURBATA FUERIT AQUA, METAT ME IN PISCINAM: DUM VENIO ENIM EGO, ALIUS ANTE ME DESCENDIT. — Ad questionem Christi æger directe non respondit; presupponit enim ut omnibus notum, se optare sanitatem, sed de modo eam nanciscendi per piscinam sermonem injicit, *q. d.* Ego ob paralyticum ad piscinam ire nequeo, homines qui me eo deferant non habeo; sum enim pauper: tu si in hæc re me adjuvare possis, adjuva; putabat enim Christum quæ- rendo: «Vis sanus fieri?» hoc velle, *q. d.* Vis ut ego te in piscinam deferam, angelo aquam movente, ut in ea sanus fias? Nondum enim cognoscebat Jesum ejusque potentiam et virtu- tem, quia nunquam eum viderat.

HOMINEM NON HABEO. — Paulo aliter Syrus, etiam, Domine (cupio sanus fieri), hominem autem non habeo; et Arabicus, *utique, Domine, sed non est mihi homo.* Pulchre S. Augustinus: «Vere, ait, necessarius erat ille homo (Jesum) ad salutem, sed homo ille, qui et Deus est.»

Tropologie: pauperes stepo non habent homi- nam a quo adjuventur; sed divites et potentes, quorum gratiam et bursam omnes au- pantur.

8. DICIT EI JESUS: SURGE, TOLLE GRABATUM TUUM, ET AMBULA. — «Surge,» sanus a morbo, «tolle grabatum,» id est lectum tuum (ut dixi *Mat. II, 4.*) qui te hucusque tulit, «et ambula,» ut velis fortis lecti tui hujusmodi, cum eo domum redens. Hic sermo Christi fuit, prædictus et effec- tus. Dicendo enim: «Surge,» ægrotum erexit et sanavit. «Non operis imperium fuit, ait Augustinus, sed operatio sanitatis.» Et S. Cyrillus: «Non est hominis tanta potestas et virtus; solius Dei proprium est, ut sic imperare possit.» Jussit Chris- tum eum tollere grabatum, ut omnibus constaret eum esse a se sanatum, imo validum et fortem subito effectum, ut lecti esset portitor. Unde notat hic Euthymius solvere Christum post facta a se miracula, quiddam addere, ex quo mirum

veritas et magnitudo cerneretur. Sic hic paralyti- cum jussit tollere grabatum suum, quod non nisi sanatus, imo fortis ac validus facere potuis- set. Sic post multiplicatos a se panes jussit frag- menta panibus majora colligi, *Matth. XIV, 20.* Sic leproso a se sanato dixit: «Vade, ostende te sacerdoti,» *Matth. VIII, 4.* Sic suscitata a se puella jussit dari manducare, *Marci V, 43.* Sic aquam in vinum conversam precepit ferri archi- trichino, qui optimum esse *Vinum* pronuntiavit, *Jecm. II, 8.*

Moraliter Beda: Surge e torpore et ignavia, in quibus prius jacebas, et in bonis operibus profi- cere stude.

Tropologie: S. Gregorius, hom. 12 in *Ezech.*, hæc applicat peccatoribus per penitentiam justi- ficatis, qui priorum peccatorum, justo Dei judi- cio, tentationes adhuc patiuntur: «Ergo, in- quit, ad salutem reducto præcipitur: Tolle grabatum tuum, id est porta lectum, in quo portatus es; quia necesse est, ut sanatus quisque portet contumeliam carnis, in qua prius jacebat ægrotus. Quid est ergo dicere: Tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam, nisi porta tenta- tionis carnis, in quibus hactenus jacuisti, ac revertere ad conscientiam tuam, ut videas quæ fecisti?»

Sic S. Maria Egyptiaca per septemdecim annos graves carnis tentationes passa est jam conversa, quia totidem annis prius impudice vixerat, uti habet ejus Vita. Peccata ergo sui ipsorum sunt carnis, et justi ultores. Quod antea libuit, postea cruciat; quod fecisti volens, idem dein- ceps patieris nolens.

Symbolice: S. Augustinus, *tract. 17*: «Surge,» inquit, hoc est dilige Deum, qui sursum est; «tolle grabatum tuum,» hoc est, dilige proxi- mum, infirmitates ejus portando, juxta illud: «Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi,» *Galat. VI.* «Cum esses languidus, ait S. Augustinus, portabat te proximus tuus: sanus factus es, porta proximum tuum, etc. Porta ergo eum cum quo ambulas, ut ad eum pervenias, cum quo manere desideras.»

9. ET STATIM (SYRUS, eo momento; Christus enim, qui Deus, in instanti sanabat, ut osten- deret hanc sanitatem, non naturaliter, sed vi supernaturali, per miraculum fieri ab omnipoten- tia Dei) SANUS FACTUS EST HOMO ILLE, ET SUS- TULIT GRABATUM SUUM (NORDE, onerosum humerale) ET AMBULABAT. ERAT AUTEM SABBATUM IN DIE ILLO. — Studio sanavit Christus in sabbato, tum quia sabbatum erat summum apud Judæos festum, quod proinde præ aliis sanctificare oportet bonis operibus, quale erat hic sanatio ægri adeo afflicti, tum benefica, iam potens et divina; tum quia per hoc Judæis ostendere volebat se do- minum esse sabbati, jubendo ut in illo tolleretur grabatum, quod erat lege vetitum, ideoque se esse Messiam ac Deum; tum quia sabbatum erat

die dicata quiesci et laudi Dei. Quietem autem a doloribus ægro hinc præstitit Christus, ideoque magnam et laudandi Deum occasionem eodem die subministravit.

10. DICERANT ERGO JUDÆI ILLI QUI SANATUS FUERAT: SABBATUM EST, NON LICET TIBI TOLLERE GRABATUM TUUM. — Nonnus: «Et dicebant cum clamore proferentes criminatricem vocem: Sab- batum est, quod oportet unumquemque homi- num transigere totum in otio: non est tibi fas lectum tollere.» In genere verum dicunt; apud Judæos enim summa erat religio sabbati, ideoque omne opus in illo erat vetitum, ut patet *Exod. XX, 8*; ac nominatim gestatio onerum cum die prohibetur a Jeremia, cap. XVII, 21 et seq.: «Nolite, ait, portare pondora in die sabbati, nec inferatis per portas Jerusalem;» et a Nehemia, II *Esdras XII, 15.* Christus tamen contrarium hic præcipit ægro a se sanato, tum quia ipse dominus erat sabbati, ac proinde in ejus lege dispensare poterat; tum maxime quia opus vetitum a lege in sabbato, erat opus servile, non autem opus pium et divinum, quale hic erat, quod æger sanatus suum tolleretur lectum: illud enim ei jussit Christus hoc fine, ut omnes qui in sabbato turmatim confluebant ad templum, miraculum hoc agnoscerent, indeque Jesum ejus auctorem esse Messiam colligerent, illique gratias agerent et in eum crederent. Unde sequi- tur:

11. RESPONDIT HIS: QUI ME SANUM FECIT, ILLE MIHI DIXIT: TOLLE GRABATUM TUUM, ET AMBULA. — Subintellige: ille autem fuit vir divinus; et divina virtute me sanavit: ergo Deo charus est et amicus, nec quidquam præcipit quod Deo displiceat, sed quod Deo gratum esse cognoscit; operatur enim cum Deo et ex Deo. «Non acciperem jussionem, ait S. Augustinus, a quo acciperam sanitatem?» Justa fuit hæc ægri excusatio, quam Judæi intelligere et acceptare debuissent; sed superbia cocœcati illam capere noluerunt, ideo- que peccarunt, et Christum persequentes in reatum et gehennam conruerunt.

12. INTERROGAVERUNT ERGO EUM: QUIS EST ILLE HOMO, QUI DIXIT, TIBI: TOLLE GRABATUM TUUM, ET AMBULA? — Indignantem et mirabundi hoc dicunt, *q. d.* Quis est ille audeat et insolens, qui contra legem audeat tibi præcipere ut in sabbato tolle- grabatum tuum? Utiq; ille homo non est a Deo, qui sabbatum a Deo sanctum non custodit. Ita illi ex cæco legis suæ, quam non intelligebant, præjudicio; eum ex altera parte cogitare debuissent illum qui ægrotum per miraculum sanaverat, hoc non nisi singulari Dei auctoritate et ope facere potuisse, ac proinde a Deo pariter accepisse jus dicendi etiam in sabbato: «Tolle grabatum tuum, et ambula.»

13. IS AUTEM QUI SANUS EFFECTUS FUERAT, NESCIBAT QUIS ESSET: JESUS ENIM DECLINAVIT A TURBA CONSTITUTA IN LOCO. — Quasi dicat: Sanatus

Tol- le grabatum, id est, tolle tu tentationes carnis.

S. Maria Egyptiaca velata.

nesciebat nomen Jesu, aut quis esset Jesus, vel quo abisset; nunquam enim eum ante viderat, aut post; nisi obiter in ipso sanationis actu.

DECLINAVIT. — Causam dat Euthymius: « Simul, inquit, ut hominem sanaverat, subdlexerat se propter turbam, partim quidem fugitans laudem æquorum, partim vero invidiam ampulans iniquorum. » De quo et Cyrillus ait: « Medicum non cognovit, non absque dispensatione in multitudine hominum oculatiatum, ut ira Judæorum aliquantulum defervesceret, » ne, si in ipso indignationis impetu in Jesum incurrerent, eum lapidarent vel occiderent. Tertiam causam dat S. Chrysostomus: « Quare declinavit? Primum, inquit, ut se absente minime suspiciosum esset testimonium; » si enim, præsentem Christo, sanatus ab eo illum Judæus laudasset, visus fuisset in gratiam Christi id facere; jam autem eo absente eum laudans, patet quod non nisi veritatis amore id fecerit.

14. POSTEA INVENIT EUM JESUS IN TEMPIO, ET DIXIT ILLI: ECCE SANUS FACTUS ES: JAM NOLI PECCARE, NE DETERIUS TIBI ALIQUID CONTINGAT. — Arabicus, *jam sanus factus es, ne deterius ad peccandum, ne fiat tibi malum majus; Syrus, ne peccaveris amplius, ne quid deterius tibi contingat, quam a principio.*

IN TEMPIO. — Hinc videtur quod æger hic sanatus a Christo, mox ut grabatum detulit domum suam, iverit ad templum, ut Deo pro tanto sanitatis beneficio gratias ageret. Ita Euthymius. Unde Chrysostomus: « Magnum profecto, ait, et reverentia et pietatis signum; non enim in forum, non in porticus successit, non voluptati, non otio indulisit, sed in templo versatur. »

JAM NOLI PECCARE. — Hinc patet Deum sepe ægris morbos immittere ob eorum peccata, atque huic de facto ob illa immisisse. Ita Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus et alii. Igitur paralyticus hic ante 38 annos, quibus æger decubuit, cum Christus necdum esset natus, aliquando scelus patravit, quod Deus morbo tam diutino castigare et expiare voluit. Tacite ergo Christus conscientiam ægri, ut sceleris sui sit memor, ac de eo conteratur, illudque deinceps caveat, admonet, simulque se, quasi Prophetam spiritu divino id ipsum cognovisse significat. « Ideo autem, ait Chrysostomus, Deus ob animi peccatum corpus flagellat, ut deterioris partis supplicio melior ad querendum remedium conteratur. » Quare dum cupiam morbus a Deo immittitur, conscientiam examinet, et peccatum ob quod illum Deus immisit, penitendo et confitendo deleat, Deumque exoret, ut sibi peccati culpam et penam condonet, itaque morbum auferat. Sublata enim causa tollitur effectus, ut aient Philosophi. Hoc consilium ægro suggerit, Eccl. xxxviii, 10, dicens: « Averte a delicto, et dirige manus, et ab omni delicto munda cor tuum, » etc., et vers. 13: « Qui delinquit in con-

spectu ejus, qui fecit eum, incidit in manus medici. » Vide ibi dicta.

Dixi sæpe; nam subinde Deus viris sanctis morbos immittit, ut eorum patientiam probet, augeat et coronet, uti immisit S. Job, cujus tota disputatio cum amicis in hoc cardine versatur, ut amicis urgentibus ipsum peccatis suis causam tot morbis dedisse, ipse ex adverso contendat se a peccatis esse immunem, nec morbos illos commoverisse. Atque Deus cap. ult., ipsi causam adjudicat, amicos vero condemnat. Item patet in cæco nato, cap. ix, 3, da quo ait Christus: « Neque hic peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei in illo. »

Porro Christus, sicut corpus hujus ægri sanavit ad piscinam, sic sua inspiratione interna atque hac monitione externa, sanavit ejus animam in templo: inspiravit enim memoriam peccatorum juvenitatis suæ, quibus morbum tam longum meruit movitque cor ejus, ut de eis contereatur et veniam a Deo peteret, itaque justificaretur; imo ideo Christus corpus ejus sanavit, ut ejus animam sanaret, uti fecit S. Magdalene: sicut dixi Lucæ vii et viii. « Qui foris ab infirmitate, ipse etiam intus salvavit a scelere, » ait Beda.

NE DETERIUS TIBI ALIQUID CONTINGAT. — Qui enim priori supplicio non est emendatus, ait Theophylactus, ad majora tormenta servatur, tanquam insensatus et contemptor; idque æstre in præsentem vitam, sive in futura, sive in utraque, inquit Euthymius: peior est morbo recidiva morbi. » Sic peior est culpa recidiva culpæ, ob majorem ingratitude, audaciam, impudentiam; item quia iteratio peccati inducit proclivitatem ad illud peccatum frequentandum, ac tandem consuetudinem et habitum, cui vix resistere potest peccator.

15. ABIT ILLE HOMO, ET NUNTIAVIT JUDÆIS QUIA (QUOD) JESUS ESSET, QUI FECIT EUM SANUM. — « Nuntiavit, » non ex malevolentia, sed affectu gratitudinis, ne auctorem tanti beneficii celaret. Ita S. Augustinus, Chrysostomus et alii. « Abit et nuntiavit, ait Euthymius, non tanquam iniquus, ut proderet, sed tanquam gratus, ut benefactorem divulgaret. Nam quia crimen incurere se putabat, si tacuisset, ad beneficium predicavit. » Addit Cyrillus, « ut non ignorarent medicum, si quis etiam eorum curari desideraret. »

16. PROPTEREA PERSEQUEBANTUR JUDÆI (PARENTES ET PHARISÆI). ADDUNT ALIQUI CODICES GRÆCI, ITEM SYRUS ET ARABICUS: ET QUÆRANT EUM INTERFICERE JESUM, QUIA HEC FACERAT IN SABBATO. — « Propterea, » id est eo pretexta; vera enim causa erat invidia. Unde Euthymius: « Quantum ad id quod apparebat, inquit, propter hoc; quantum vero ad id quod occultatur, erat, propter invidiam. » Invidabant enim Jesu hanc gloriam, dolebantque eum a populo sibi præferri: indignabantur vero sua scelera ab eo reprehendi ejusque sanctitate refelli. Ipsi enim volebant naves

et coli ut Rabini et legis doctores, atque ut oracula sapientie et sanctitatis: quare Christum eorum scelera detegentem, quasi eos infamantem, oderant et persequebantur calumniis, detractionibus, minis, et tandem eum ad crucem adegerrunt.

17. JESUS AUTEM RESPONDIT ILLIS. PATER MEUS ESQUE MODO OPERATUR, ET EGO OPEROR. — « Pater operatur, inquit S. Augustinus, lib. IV *De Genesi ad litter.*, cap. xii, et creature præbens congruam gubernationem et apud se habens æternam tranquillitatem (quia, ut idem alibi ait, quietus operatur, et operans quiescit); et nonnullis interjectis: « Creatoris namque potentia et virtus, causa subsistendi est omni creature: quæ virtus ab eis que creata sunt regendis, si aliquando cessaret, simul et illorum cessaret species, omnisque natura consideret. » Sicut lumen in aere cessat et evanescit, si sol radios suos, quibus lumen producit et conservat, subtrahat. Sensus est, q. d. Vos, o Scribæ, mihi obijcitis legem sabbaticam quietis, quam Deus vobis præcepit, eo quod ipse in sabbato quæverit ab omni opere suo, *Genes. ii.* Verum respicendo Deum in sabbato quævisse duntaxat a novis rerum speciebus producendis, non autem ita, quin usque modo per omnia sabbata operatus sit et continue operetur; scilicet mundum et omnia que in eo sunt gubernando, conservando, cælos movendo, unam rem ex alia producendo, viventia alendo, sanando, etc. Id quod summi est beneficii, idemque est opus non servile, sed liberale, pium et divinum, ac proinde sabbato licitum, imo sabbatum ornans et sanctificans: ita et ego, qui sum Filius Dei Patris, illi æqualis et *quædam*, eadem cum illo operor, ac semper operatus sum: nec ego sine Patre, nec Pater sine me operari potest. Ita S. Augustinus, Cyrillus, Chrysostomus, Beda et alii.

Nota hebraismus: « Et ego operor, » hoc est sic vel similiter, aut pariter ego operor; et enim et cum sit nota conjunctionis, quando similia conjungit, nota est comparationis et similitudinis, idemque est quod sic, uti passim fit in Proverbiis.

18. PROPTEREA ERGO MAGIS QUÆREBANT EUM JUDÆI INTERFICERE; QUIA NON SOLUM SOLVEBAT SABBATUM, SED ET PATREM SUUM DICEBAT DEUM, ÆQUALEM SE FACIENS DEO. RESPONDIT ITAQUE JESUS, ET DIXIT EIS. — « Patrem suum; » Græcè *πατέρα θεου*, id est patrem proprium, quia naturalem. Christus enim solus est Filius Dei proprius et naturalis; angeli vero et homines facti sunt filii Dei, ascendi duntaxat, et a Deo gratis adoptati. Ita Cyrillus. Unde Arabicus vertit, *quoniam dicebat, quia Deus Pater meus est.*

ÆQUALEM SE FACIENS DEO. — quia dixerat se non similia, sed idem omnino operari, quod operatur Pater, ideoque illi per omnia cooperari, non ut famulum, sed ut Filium Patri *quædam*. Ita

Chrysostomus. Et Cyrillus: « Hominem, ait, esse videntes, et habitantem in eo Deum non cognoscentes, ferre non poterant singulari modo Deum ab eo patrem appellari: » nimirum, ut ait Beda, « quod is, quem verum per infirmitatem carnis hominem cogoverant, verum se Dei Filium credi vellet, id est non gratia adoptatum, ut cæteros Sanctos, sed natura Patri per omnia æqualem, non substantia, sed persona distantem; quia putabant Jesum prædicando se facere quod non esset, non veraciter intimare quod esset. Commoti sunt ergo Judæi et indignati sunt; merito quidem, quod audebat homo æqualem se facere Deo; sed ideo immerito, quia in homine non intelligebat Deum. » Voluerunt ergo pontifices et Scribæ Jesum occidere, quia timebant, ne crescente gloria Jesu, ipsorum auctoritas decresceret, imo ne Jesus persudens populo se esse Deum, a populo pontificibus præponeretur, ac tandem præficeretur, itaque eos exautoraret, et novos sacerdotes et pontifices suos induceret, ut reipsa ab eo factum videremus.

19. AMEN AMEN DICO VOBIS NON POTEST FILIUS A SE FACERE QUICQUAM, NISI QUOD VIDERIT PATREM FACIENTEM: QUICQUID ENIM ILLE Fecerit, HEC ET FILIUS SIMILITER FACIT. — « Non potest, » non ob potentia defectum, ait Euthymius, sed propter inseparabilitatem; nam impossibile est Filium facere quicquam quod non facit Pater. » Sic et S. Chrysostomus et S. Augustinus. « Nisi, » hæc vox hic non est exceptiva, sed adversativa, idemque significat quod *sed tantum*. Idem significat *Matth. xii, 4; Galat. ii, 6*, et infra cap. xv, vers. 4.

QUOD VIDERIT. — Græcè *ὅσα ἑώρακεν*, id est videt; Syrus et Arabicus videt; non enim prius quam operetur, sed simul videt Patrem operantem, dum cum illo operatur: Christus enim quia Deus non simile, sed idem numero opus cum Patre producit. Eadem enim actio est Patris et Filii, quam utrique simul videt et simul operatur. Actio a se, non vero unio hypostatica, nec ea que illam sequuntur, quia unio hæc non actionis, sed termini rationem habet. Quare, licet tota S. Trinitas, puta Pater, Filius et Spiritus Sanctus, actione sua divina operati sint hæc unionem, tamen ipsa ad solum Filium terminata est, non ad Patrem et Spiritum Sanctum. Quocirca solus Filius incarnatus est, passus, mortuus, etc., non Pater, vel Spiritus Sanctus.

Nota: Christus hic tantum vult dicere se a Deo Patre accipere divinam ejus essentialiam, potentiam, scientiam et operationem, quasi ab auctore suo, ac proinde utitur voce *videt*, quia Filius non faciat quicquam, nisi quod videt facere Patrem, sive quod videt esse opus Patris sui. Solent enim filii et discipuli inspicere et imitari voluntatem et facta parentum et magistrorum; eorum enim sunt quasi similes. Loquitur enim Christus anthropopathice, sive more homi-

rum moderate, et congrue filio, sive ut deest apud homines loqui de patre filium, apud Judæos arrogantes et captiosos, ne eos sat contra se irritatos, magis irretet et in suam necem provocet.

Adde, theologicæ et propriæ Christum uti voce videtur, quia ipse a Patre procedit ut Verbum, quod est terminus visionis et cognitionis notionalis Dei Patris. Pater enim videns et intelligens se et omnia, producit et gignit Verbum, illique suam visionem et actionem hoc ipso communicat. Nil ergo videt aut facit Filius, nisi quod videt Patrem videre aut facere. Ipse enim est Verbum et idea: in quo, quasi termino, Pater exprimit et imprimit omnem suam visionem et cognitionem, tam speculativam, quam practicam. Sensus ergo est, *g. d.* Quidquid ego operor, hoc idem Pater operatur, idque eadem omnino visione, cognitione, voluntate, potentia et actione; quare si me accusatis quod sabbato sanarim paralyticum, Deum quoque Patrem accusatis: ille enim mecum hoc est operatus, quia ipse in me et per me omnia operatur; imo ego omne opus meum a Patre accepi. Quare si creditis Deum Patrem omnia recte, sapienter et sancte operari, idem de me creditis oportet; ac proinde hanc sanationem egri in sabbato fuisse opus prudentem factum, sanctum et divinum.

SMILITER FACIT, — scilicet simili, imo eodem prorsus modo, eadem libertate, eadem potentia, eodem dominio, eadem auctoritate, ait S. Gregorius Nazianzenus, orat. 2. *De Elio*. Unde S. Augustinus: « Non, inquit, cum ille (Pater) fecerit, alia Filius similiter facit; sed quæcumque ille fecerit, hæc et Filius similiter facit. Si hæc facit Filius quæ fecerit Pater, per Filium facit Pater. » Et Cyrillus: « Similiter operantur, inquit, quæ omnino ejusdem naturæ sunt: quæ autem diversas essendi habent rationes, in iis idem operationis modus esse non potest. Sicut ergo Deus de Deo vero, eadem quæ Pater similiter facere potest. »

20. PATER ENIM DILIGIT FILIUM, ET OMNIA DEMONSTRAT EI QUÆ IPSE FACIT: ET MAJORA HIS DEMONSTRAT EI OPERA, UT VOS MIREMINI. — « Demonstrat, » non sicut præceptor discipulo, ait Euthymius, sed sicut pater filio, ac Deus Deo. « Demonstrat » ergo, id est dat, communicat, præsertim quia, ut dixi, Filius a Patre per demonstrationem, id est per intellectum et visionem procedit quasi Verbum. Sic demonstrare pro dare, exhibere, tribuere sumitur, *I Reg. xiv. 42; Eccl. xxiii. 19; Psal. iv. 6; Psal. xix. 5.* Hinc esse sensum patet ex sequent. Porro Pater « demonstrat, » id est communicat omnia Filio, tum qua Deo, non libera dilectione, sed naturaliter ex fecunditate nature divine, cujus signum maximum apud homines est dilectio: qui enim omnia sua filio apud homines communicat, hoc ipso dat signum evidens, quod ipsum summe diligit;

tum communicet omnia Filio qua incarnato et homini, cujus communicationis non signum, sed causa est dilectio. « Demonstrare Patrem Filio, ait Beda, est per Filium facere quæ facit. »

Præclare S. Athanasius, in disput. *Contra Arianum*, lib. I: « Dedit, ait, Filio Pater omnipotens omnipotentiam, majestatem majestati, virtutem dedit virtuti, prudentiam dedit prudenti, præscientiam præscienti, æternitatem æternitati, divinitatem divinitati, æqualitatem æqualitati, immortalitatem immortalitati, invisibilitatem invisibilitati, regi regnum, vitam vitam; et non aliam ab ea quam habet dedit, et quantum habet, tantum dedit. »

Quæres, cur demonstrare et ostendere hic et alibi sumatur pro donare et communicare? Respondeo: *Primo*, quia Deus demonstrando Filio se suaque opera, ei communicat suam scientiam, et consequenter suam essentiam. Scientia enim Dei idem est cum sua essentia. Ad hæc demonstrando illuminat Filium, hoc est suam sapientiam omnique horum lucem, totumque se illi communicat: Deus enim est lux increata et immensa, ut docet S. Joannes, *epist. I, cap. 1, vers. 3.* Denique demonstrando, id est int. diligendo producit Verbum, id est Filium, quia in Deo res nobilissima est intellectus, ac nobilissima actio est intelligere, illuminare, demonstrare. Nobilissima enim et principis anime potentia est intellectus et ratio, quæ voluntati imperat eamque cæcæ dirigat, et per illam omne sensus contrarius anime vires movet at. regit. Hinc illa sapientiam axiomata: Mens universa efficit. Rationis est gubernare. Quantum quisque valet ingenio, tantum habet de imperio. Intellectus enim res concipiendo et intelligendo, sibi per conceptum et intellectionem illas omnes vivaciter incorporat, et quasi possidet; res enim omnes in se vivo quodam modo concipit, earumque speciem in se informat, quæ rerum bonitatem et pulchritudinem omnem illi representat. Quocirca intellectus est oculus mentis; sicut ergo oculus in corpore est sensus nobilissimus, vivacissimus, efficacissimus, qui rerum omnium formas sibi incorporat; sic multo magis idem facit intellectus in mente. Quocirca Beati in celo per intellectum intelligendo et videndo Deum, eum sibi incorporant, illum possident, illoque beantur. Hæc ergo est ratio hujus phrasæ, quæ ostendere et demonstrare sumitur pro dare, communicare, ac in possessionem rei ostense et demonstratè tradere. Est catachresis et metalepsis. Hoc est quod ait Aristoteles et Philosophi. « Intellectus intelligendo fit omnia, » quia per vivam rerum conceptionem, illis sese et sibi illas assimilant, itaque illas tenet et occupat, facitque ut in ipso melius et nobiliter existant, quam sint in seipsis; in seipsis enim sepe sunt inanimæ et mortuæ, in intellectu autem sunt animatæ et vivæ, vivitque actu summe vitali et præstantissimo.

Denique Christus hic apposite contra Judæos calumniantes, quod agrum sanasset in sabbato, ad majus argumenti pondus et nervum, utitur verbo demonstrandi, *g. d.* Deus sapientissimus demonstravit mihi hoc opus sanandi in sabbato esse opus suum, id est divinum, plurimum et sanctissimum, cur ergo vos, o Scribæ, illud reprehenditis et cavillamini? (quis enim audeat esse reprehensor illius, cujus Deus est demonstrator? Ergone sapientiores estis Deo, ac Deum ipsum vultis docere, imo castigare? o insaniam! o insanam temeritatem et superbiam!

ET MAJORA HIS DEMONSTRABIT, — et demonstrando dabit et communicabit. « Majora » hæc sunt præciora mysteria et miracula, ac præsertim mortuorum suscitatio, et potestas judiciaria judicandæ, omnes homines. Quæ duo hic subjicit Christus.

UT VOS MIREMINI, — non dicit, ut vos credatis; quia Scribæ et Judæi, visis tot Christi miraculis, mirati sunt ejus vim et potentiam, sed tamen odio et invidia excecatis, in eum ut Messiam credere noluerunt: Christus tamen ea illa mente et fine fecit, ut in se crederent. Ita Cyrillus. Sic etiam faciunt hæretici; nimirum mirantur Sanctorum orthodoxorum sapientiam, sanctitatem, miracula; sed tamen eorum fidem sequi, et mores imitari nolunt. Hæc est hæresis et erroris cæcitas, obstinatio et malignitas.

21. SICUT ENIM PATER SUSCITAT MORTUOS, ET VIVIFICAT: SIC ET FILIUS, QUOS VULT, VIVIFICAT. — Ecce hoc est primum majus opus, quod Christus Patrem sibi Filio demonstraturum, id est communicaturum, dixit. Nam, ut ait S. Augustinus: « Majora sunt opera mortuos suscitare, quam hnguissos sanare. » Et S. Cyrillus: « Nolite, ait, mirari hoc, quod unus longo morbo dissolutus, verbo corroboratus, grabatum etiam tulit et abiit, cum mortem omnino destructurus sim et orbem terrarum judicaturus. »

SIC ET FILIUS, QUOS VULT, VIVIFICAT. — Tacite significat se esse Deum, Patri æqualem in potestate et libertate suscitandi et vivificandi quoscumque voluerit. « Illa particula, Sicut Pater, ait Chrysostomus, indiscretam potestatem; illa autem, Quos vult, æqualem demonstrat. » Similiter Theophylactus: « Verbum, Quos vult, indicat suæ cum Patre potestatis æqualitatem. »

QUOS VULT. — Non alios vult Pater vivificare, alios vero Filius; sed eosdem, quia ejus voluntas conformis, imo eadem numero est cum voluntate Patris. Ita S. Augustinus.

VIVIFICAT. — Id est a morte suscitavit, tum in hac vita, ut suscitavit Lazarum ac filium viduæ; tum in die judicii omnes omnino suscitabit: Sanctos quidem ad vitam æternam, impios vero ad gehennam et mortem æternam, ut patet vers. 28 et 29.

22. NEQUE ENIM PATER JUDICAT QUERQUEM, SED SINE JUDICIO DEDIT FILIO. — *T* *em* omniū Ara-

bicus, sed habet Græcus, et apte; novum enim argumentum suggerit. Est enim hoc secunda ratio qua Christus se probat esse Deum, estque secundum opus majus, quod Patrem sibi demonstraturum, id est daturum, dixit vers. 20. Primum enim est suscitare mortuos; secundum est potestas judiciaria, quam solus Christus homo accepit a Patre in sua incarnatione, ac solus visibiliter in omnes exercebit in die judicii. Ita Beda, Chrysostomus et Cyrillus, quem audi: « Aliud quoddam divinum atque præcipuum offert argumentum, quo se natura et vere Deum ostendit. Cui enim orbem terrarum judicare alii convenit, quam soli Deo, quem solum ad judicandum divina Scriptura vocat dicens: Exsurge, Deus: judica terram? » *Psal. lxxxii, vers. 3.* Et rursus: « Quoniam Deus judex est, alium humiliat, et alium exaltat. » *Psal. cxlvi, vers. 6.*

FILIO SVO, — uni eorum Deo, sed per incarnationem homini facto. « Ac si diceretur, ait Augustinus, lib. I *De Trinit. xii*, Patrem nemo videbit in judicio vivorum et mortuorum, sed omnes Filium, quia Filius hominis est, ut possit et ab impiis videri, cum et illi videbunt in quem pepererunt. »

Dices: Christus creatus est judex ut homo, juxta illud: « Qui constitutus est a Deo judex vivorum et mortuorum, » *Act. x. 42*; ergo non recte Christus ex eo quod sit judex, probat se esse Deum. Respondeo, recte id cum probare, quia potestas judiciaria propria est Deo; est enim summa et juris amplissimi: quare Deus eam communicare noluit, nec congrue potuit puro homini, sed Christo soli, qui Deus est et homo. Ipse enim ut Deus, summam habet auctoritatem judicandi; ut homo vero, habet facultatem judicium hoc visibiliter eorum hominibus salvandis et dammandis exerceendi; judex enim debet videri a reo ejusque sententia ab eo audiri.

23. UT OMNES HONORIFICENT FILIUM, SICUT HONORIFICANT PATEREM: QUI NON HONORIFICAT FILIUM, NON HONORIFICAT PATEREM, QUI MISIT ILLUM. — Judæi enim qui hic noverunt honorificare Filium Dei, nec eum ut talem agnoscerent, in die judicii videntes ejus majestatem et potestatem in judicando divinum, inviti cogentur eum ut Deum agnoscerent, honorificarent et adorarent.

SICUT HONORIFICANT PATEREM. — *T* *em* *em* significat æqualitatem, non similitudinem, quia assimilavit eos qui sunt ejusdem nature, id est eos sibi mutuo coæquat, scilicet Filium Patri. « Nam, ut ait S. Cyrillus, si ipse omnia est quæ Pater, quantum ad Deitatis majestatem pertinet, quomodo par non erit æqualiter cum Patre honorari, cui ad identitatem substantiam nihil prorursi deest? » Sic et S. Augustinus, Chrysostomus, Theophylactus et alii. Hinc contra Arianos patet Christum esse Deum, ideoque eadem adoratione adorandum, quæ adoratur Pater, scilicet latra.

QUI NON HONORIFICAT FILIUM, NON HONORIFICAT